

**СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА**

**НОВІ НЕРІВНОСТІ — НОВІ КОНФЛІКТИ:
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ УЧАСНИКІВ
ІІІ КОНГРЕСУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ**

Харків, 12-13 жовтня 2017 року

**Харків
2017**

УДК 316.1

Друкується за рішенням Правління Соціологічної асоціації України та затверджено до друку рішенням Вченої ради комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 13 від 25 вересня 2017 р.).

Редакційна рада: **Бакіров В. С. (голова ради)** – академік НАН України, ректор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Президент Соціологічної асоціації України; **Бурега В. В.** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології та політології Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; **Головаха Є. І.** – доктор філософських наук, завідувач відділу історії, теорії та методології соціології, заступник директора Інституту соціології НАН України; **Горбачик А. П.** – кандидат фізико-математичних наук, доцент, декан факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка; **Городяненко В. Г.** – доктор історичних наук, професор кафедри соціології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара; **Євтух В. Б.** – доктор історичних наук, професор, директор Інституту соціології та права Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, член-кореспондент НАН України; **Куценко О. Д.** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальних структур та соціальних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, віце-президент Соціологічної асоціації України; **Нагорний Б. Г.** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології Східноукраїнського університету імені Володимира Даля; **Сокурянська Л. Г.** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, віце-президент Соціологічної асоціації України; **Черниш Н. Й.** – доктор соціологічних наук, професор кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка, віце-президент Соціологічної асоціації України; **Хижняк Л. М.** – доктор соціологічних наук, професор кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У представлених матеріалах окреслюються теоретичні, методологічні та методичні проблеми дослідження нових нерівностей та нових конфліктів, що притаманні сучасному українському суспільству, та можливі шляхи їхнього подолання.

Для науковців, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами сучасного суспільства та їхнього соціологічного вивчення.

Редагування тез здійснено керівниками секцій

ISBN 978-966-285-433-6

УДК 316.1

© Соціологічна асоціація України, 2017

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017

ЗМІСТ

Пленарне засідання	5
Секція 1 Стан логіки та методології соціології в Україні: тупцювання на місці чи рух вперед?	15
Секція 2 Методи збору кількісної соціологічної інформації в сучасному світі	17
Секція 3 Структури нерівностей: соціальні розколи, тенденції зміни, виклики політиці	28
Секція 4 Соціальна напруженість у кризовому суспільстві: чинники актуалізації та механізми подолання	38
Секція 5 Цінності та культура у неспівмірних соціальних порядках	67
Секція 6 Соціальний простір України воєнного часу: нові поділи, девіації і суспільні рухи	104
Секція 7 Соціальні нерівності у контексті етнодинаміки сучасного світу	136
Секція 8 Соціальна політика та соціальна робота в умовах актуалізації нових соціальних нерівностей	143
Секція 9 Публічне управління в умовах суспільних змін: подолання нерівностей / регулювання конфліктів	171
Секція 10 Якісні методи в дослідженні нових соціальних нерівностей	212
Секція 11 Проблематика модернізації в сучасному теоретизуванні та практичній політиці	217
Секція 12 Процеси інтеграції / дезінтеграції в сучасному світі	228
Секція 13 Інформаційна нерівність як нова форма соціальної диференціації: можливості соціологічного аналізу та прогнозування	251
Секція 14 Економічна рівність vs нерівність в критеріях соціальної справедливості	259
Секція 15 Соціальне прогнозування: урбаністика та соціальна політика	275
Секція 16 Гендерні дослідження: від громадських рухів до гендерної політики	315

Секція 17 Молодь у суспільстві нерівних: чинники та механізми самореалізації	325
Секція 18 Освіта XXI сторіччя: вектори розвитку	353
Секція 19 Сучасні комунікації та перспективи розвитку комунікативних технологій	374
Секція 20 Соціотехнологічні ресурси соціолога у вирішенні сучасних проблем суспільства: в пошуках новітніх форм підтримки професіоналізму	380
Секція 21 Вільний час та дозвілля в процесах соціального розвитку суспільства	389
Секція 22 Туристичні практики у соціологічному вимірі	407
Секція 23 Соціологія та медицина: взаємодія в умовах соціальної диференціації	422
Секція 24 Соціологія у дії: експертиза реформ	445
«Круглий стіл» 1 Дискурс-аналіз у соціологічних дослідженнях	452
«Круглий стіл» 2 Проблема дому в соціології та мистецтві. Діалог. Методика викладання	458
«Круглий стіл» 3 Криза соціології: вчора, сьогодні, ... завтра?	470
«Круглий стіл» 4 Соціологія транспорту – новий напрям соціологічного теоретизування	477
«Круглий стіл» 5 Соціальні нерівності в освітніх практиках електронної цивілізації	486
«Круглий стіл» 6 Інклюзивне суспільство: очікування та реальність	506

впроваджено в ряді областей, міст, районів, частково в окремих ОТГ. Наразі існують необхідні передумови для поширення цього здобутку в масштабах країни: організаційна інфраструктура (підрозділи місцевих органів влади з роботи з молоддю), здатна ініціювати та координувати впровадження інновацій; підготовлені кадри цих підрозділів (хоча їхня кількість, матеріальне стимулювання, а в окремих випадках і рівень підготовки ще не повністю відповідають потребам); значна кількість активних громадських організацій і волонтерів, яких можна залучати до роботи; можливості часткової підтримки інновацій грантами закордонних донорів. Водночас цих передумов недостатньо для досягнення бажаного рівня охоплення. Необхідною умовою подальшого розвитку в перехідному періоді децентралізації до того часу, поки новостворені ОТГ не сконцентрують достатньо власних ресурсів на роботу з молоддю, залишається належне державне фінансування реалізації молодіжної політики на місцях.

Однією з ключових молодіжних проблем залишається прийнятне працевлаштування після закінчення навчання. Владі ОТГ потрібно мати на увазі, що за відсутності дієвих програм і заходів у цьому напрямі можуть реалізуватися виявлені опитуванням негативні наміри: лише 55% молоді не хотіли б виїхати з свого населеного пункту, а серед тих, хто бажає виїхати, 76% попрямували б за кордон [3]. Для сприяння реалізації молодіжної політики в ОТГ, зокрема впровадженню місцевих програм, здатних спрямувати готовність молоді до трудової мобільності на користь економічного зростання України, зменшуючи бажання трудової міграції за кордон, доцільно окремо відобразити цей напрям діяльності місцевої влади серед пріоритетів нового Закону України «Про молодь», проект якого наразі потребує додаткового обговорення за широкої участі молодіжних працівників.

ЛІТЕРАТУРА: 1. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017 р. [Електронний ресурс]. Доступний з : <http://un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvityi/un-in-ukraine-publications/4203-2017-natsionalna-dopovid-tsili-staloho-rozvytku-ukraina-iaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-tssr>. 2. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. – 200 с. 3. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. [Електронний ресурс]. Доступний з : <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2924827&SecMode=1&DocId=2378350&Usage=2>.

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА КАК ФАКТОР И ПОКАЗАТЕЛЬ САМОРЕАЛИЗАЦИИ МОЛОДЕЖИ В «ОБЩЕСТВЕ НЕРАВНЫХ»

Кузьмин Виктор Владимирович

кандидат социологических наук, доцент, ученый секретарь
Запорожского национального технического университета

Актуальность избранной нами проблемы объясняется, на наш взгляд, рядом факторов. Во-первых, общество, его социальная в том числе профессиональная, структура воспроизводятся за счет новых членов. Молодежи на этапе её социального становления необходима поддержка в профессиональном самоопределении; во-вторых, несмотря на тенденцию к уменьшению численности этой демографической группы, молодежь не получает соответствующей помощи в необходимом объеме. Поэтому современная молодежная политика должна строиться на принципах включения молодежи в социальные процессы, в том числе её интеграции в профессиональные сообщества. Сегодня, когда процессы социальной дифференциации становятся всё более и более интенсивными, необходим поиск эффективных путей социальной поддержки молодежи, в частности в вопросах карьерного роста. Исследование этой проблемы является весьма актуальным и перспективным, поскольку карьера является важным фактором и одновременно показателем самореализации молодежи в современном украинском обществе.

Заметим, установлено, что современная государственная политика в области решения проблем трудоустройства студенческой молодежи сводится к созданию при учебных заведениях специализированных подразделений содействия трудоустройству студентов и выпускников высших учебных заведений; студентам выпускных курсов читается дисциплина «Факторы успешного трудоустройства по специальности»; осуществляется их знакомство с нормативно-правовыми актами, регулирующими вопросы прохождения практик, стажировок; проводятся различные мероприятия, направленные на планирование карьеры, установление социального взаимодействия выпускников и работодателей, расширение профориентационных мотиваций вступления выпускников вузов во взрослую жизнь [2-4].

Социальные проблемы молодежи, в том числе возникающие при трудоустройстве, обусловлены специфическими чертами данной группы, «недостаточностью» жизненного, в частности

професійного, опыта при вхождении во «взрослую» жизнь. Эта недостаточность предопределяется образовательным уровнем профессиональной подготовки молодежи, неустойчивостью её профессиональных ориентаций; неготовностью родительских семей (в силу разных обстоятельств) осуществлять поддержку, в том числе материальную, после окончания вуза; жилищными проблемами незаинтересованностью работодателей в соотрудниках, не имеющих опыта работы; низким уровнем стартовой заработной платы молодых специалистов; отсутствием гарантий государства и работодателей по обеспечению карьерного роста и т.д. Учитывая современное состояние отечественного рынка труда, трудности с трудоустройством молодых специалистов, говорить о возможности достаточно быстрой и успешной профессиональной карьеры выпускников украинских вузов весьма сложно.

Низкий уровень профессиональной подготовки молодежи является едва ли не самым актуальным фактором, обуславливающим проблемы ее трудоустройства. Украинский социолог В. Е. Пилипенко отмечает, что для того, чтобы улучшить подготовку кадров, необходимо ввести систему непрерывного обучения. Такая система должна содержать в себе: общее образование, базовую профессиональную подготовку, специализированную профессиональную подготовку; повышение квалификации и переподготовку; адаптацию; подготовку к должностному росту [5, с. 43].

Результаты социологических исследований свидетельствуют о том, что работодатели высоко ценят такие характеристики выпускников вузов, как мотивация к работе и личностный потенциал (наличие идей, умение выражать свои мысли, желание учиться новому, коммуникабельность, умение работать в команде). Среди качеств, которые способствуют успешной адаптации молодого специалиста – выпускника вуза на рабочем месте, необходимо назвать «идентификацию с профессией» [1, с. 430].

Карьерный рост выпускников вузов, как подчеркивалось выше, во многом зависит от их мотивации, желания сделать карьеру, от успешной адаптации к профессии, профессиональной социализации в целом.

В контексте социологического знания карьеру можно рассматривать в качестве механизма самореализации индивида в производственной (профессиональной), имущественной, в том числе финальной, общественно-политической, административной и других сферах его жизнедеятельности.

Важным фактором, способствующим карьерным достижениям выпускников вузов, является организационное взаимодействие государственной службы занятости и молодежных, в том числе студенческих, общественных объединений, главной задачей которых выступает, на наш взгляд, мотивация молодежи к экономической активности, предоставление ей актуальной информации о возможном трудоустройстве в том или ином регионе страны и др.

Одним из главных (если не главным фактором) успешной карьеры является понимание выпускниками вузов собственной роли в своем социальном и профессиональном становлении. Это понимание способствует формированию такого качества личности, как социальная субъектность. По мнению украинского социолога Сокурнянской Л. Г. это качество находит свое проявление в ценностных ориентациях личности, в частности в ориентации на такую ценность, как самореализация, в её стратегическом жизненном выборе, прежде всего в стратегии самореализации, в активной самостоятельной деятельности в различных сферах, в том числе в профессиональной (см. об этом подробнее: [6, с. 140-236]).

Разделяя позицию Л. Г. Сокурнянской относительно социальной субъектности как главного условия самореализации молодого человека в чрезвычайно конкурентной среде «общества неравных», мы полагаем, что дальнейшие исследования избранной нами проблемы должны фокусироваться на изучении факторов становления социальной субъектности молодежи в контексте её профессионального самоопределения и самореализации. Такое изучение, на наш взгляд, требует использования как количественных, так и качественных методов сбора социологической информации. Применение качественной методики поможет, в том числе, раскрыть субъективный смысл, который вкладывают респонденты в понятие «карьера».

ЛИТЕРАТУРА: 1. Бірченко О. Качество подготовки специалистов в высшей школе : оценки работодателей / О. Бірченко, Т. Зверко // Соціологія та суспільство: взаємодія в умовах кризи. ІІ Конгрес САУ : тези доповідей, (Харків, 17-19 жовтня 2013 р.) – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 568 с. 2. Кузьмін В.В. Генеза державної політики розвитку кар'єри студентської молоді на вузівському рівні / В.В. Кузьмін // Перспективи. Соціально-політичний журнал / [гол. ред. Кавалеров А.І.] ; ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського». – Одеса, 2013. – Вип. 4 (58). – С. 51–56. 3. Кузьмін В. В. Організаційна взаємодія державної служби зайнятості та випускників ВНЗ із різних специфічних соціальних груп: кар'єрний аспект / В.В. Кузьмін // Ринок праці та зайнятість населення: науково-виробниче інформаційне видання / [гол. ред. В.Г. Федоренко] ; ІПК ДСЗУ. – К.: Ринок праці та зайнятість населення, 2014. – Вип. 3(40). – С. 39-42. 4. Кузьмін В.В. Працевлаштування молоді як соціальна проблема / В. В. Кузьмін // Вісник Академії праці та соціальних відносин ФПСУ / [голов. ред. І.М. Гавриленко] ; Академія праці та соціальних відносин Федерації профспілок України. – К. : Сталь, 2014. – Вип. 2. – С. 10–14. 5. Пилипенко В. Є. Українська соціологія сьогодні : дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства : Монографія / В.Є. Пилипенко. – Л.: ЗУКЦ, 2012. – 326 с. 6. Сокурнянская Л.Г. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода: [монография] / Л.Г. Сокурнянская // Харьков: Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, 2006. – 576 с.

Наукове видання

НОВІ НЕРІВНОСТІ — НОВІ КОНФЛІКТИ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

III КОНГРЕС СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Українською, російською та англійською мовами

Відповідальний за випуск проф. Сокурянська Л. Г.

Комп'ютерне верстання Остроухова Г. С.

Оригінал макет Остроухова Г. С.

Підписано до друку 02.10.17 Формат 70x108/1/16
Папір офсетний. Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 60,7 Обл.-вид. арк. 70,6

61022, Харків, майдан Свободи, 4
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Видавництво.

Надруковано: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
61022, Харків, майдан Свободи, 4
Тел.: 705-24-32

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.09